

Nr 478

Av herr Anners m. fl., om professurer i internationell rätt.

(Lika lydande med motion nr 362 i Första kammaren)

Det månghundraåriga arbetet på att i rättsliga former trygga och organisera den fredliga samlevnaden mellan folken har i våra dagar alltmer intensifierats. I förhållande till den »klassiska» folkrätten, sådan den framstod ännu under 1800-talet och början av 1900-talet, har genomgripande förändringar inträtt i relationerna mellan staterna. Så skedde redan efter första världskrigets slut genom tillkomsten av Nationernas Förbund, och än större har förändringarna blivit efter andra världskriget genom skapande av Förenta Nationerna. På många sätt — genom deklarationen om de mänskliga rättigheterna, genom ingripanden av olika slag i internationella konflikter o. s. v. — har FN:s aktivitet ställt viktiga folkrättsproblem i ny belysning. Detta innebär, att klassiska folkrättsproblem ständigt måste på nytt genomtänkas och att samtidigt FN-stadgans egen problematik måste fortgående analyseras i ljuset av den praktiska erfarenheten och den politiska utvecklingen.

En betydelsefull företeelse på det internationellrättsliga planet är vidare de regionala integrationssträvandena. För oss är därvid naturligtvis i första hand integrationen mellan de västeuropeiska staterna (kol- och stålunionen, EEC m. m.) av vikt. Denna integration har som bekant lett till uppkomsten av övernationella organ och av komplicerade juridiska regelsystem, som icke kan behärras av andra än specialister, men som här i vårt land redan av praktiska skäl måste följas med stor uppmärksamhet.

Även på annat sätt möter man i praktiken fler och fler rättsfrågor, där internationella komplikationer gör sig gällande. Våra ekonomiska förbindelser med utlandet har blivit allt livligare, och samtidigt har stigande svårigheter uppstått genom skilda åtgärder i främmande länder på handels- och valutapolitikens fält m. m. Genom de allt livligare förbindelserna har talrika civilrättsliga, handelsrättsliga och valutarättsliga problem fått stor praktisk aktualitet. Den ökade samfärdseln och det ökade befolkningsutbytet har vidare lett till att utlänningsrätten blivit synnerligen viktig, och av samma skäl har för många människors privata förhållanden den internationella familjerätten kommit att spela en framträdande roll.

Det nyss sagda betyder, att ämbetsmän, domare, advokater och företrädare för näringslivet i allt större utsträckning har fått ta ställning till spörsmål med anknytning till den internationella rätten i vidaste mening, och denna utvecklingstendens kommer med säkerhet att fortsätta i ökad takt. Det förtjänar att nämnas, att några av de största och betydelsefullaste processer som högsta domstolen haft att avgöra under perioden efter andra

världskriget har angått frågor av internationellrättslig karaktär, och mål av denna art kan säkerligen väntas bli allt vanligare. Rättskipning, förvaltning och näringsliv har av här anförda orsaker ett stigande behov av specialister på internationell (och utländsk) rätt, och sådana erfordras också som svenska företrädare i olika internationella sammanslutningar och organ. Brist på dylika specialister kan komma att menligt påverka vårt lands möjligheter att anpassa sig efter och tillgodogöra sig den alltmer forcerade utveckling som under senare år inträtt på detta område. Till behovet av undervisning och utbildning i internationell rätt i vid mening anknyter sig självfallet också behovet av forskning, och det är uppenbart att vidsträckta arbetsuppgifter av betydelse för hela mänsklighetens välgång här erbjuder sig.

Sverige har ofta i internationella förhandlingar gått i främsta ledet, när frågan har gällt att praktiskt bygga ut reglerna för en rättsligt ordnad internationell samlevnad. Däremot måste Sverige sägas vara mycket underutvecklat, när det gäller undervisning och forskning på detta område. Väl saknas icke enstaka lysande forskningsinsatser, men undervisningen och forskningen har icke vid våra universitet fått den ställning som situationen kräver. I en tid, då de internationellrättsliga och komparativa perspektiven fått så avgörande betydelse och då dessa problem intensivt uppmärksammas världen över, finnes vid våra juridiska fakulteter endast på ett ställe, i Stockholm, en lärostol i internationell rätt, inrättad 1947. Efter en hemställan från Uppsala universitet, föranledd av ett initiativ från dåvarande professorn Östen Undén, fattade visserligen riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag redan år 1938 ett principbeslut om inrättande av en dylik lärostol vid nämnda universitet. Detta principbeslut har emellertid aldrig förverkligats, trots att universitetet upprepade gånger — senast i sina petita till årets riksdag — yrkat därpå och kanslern i flera år tillstyrkt denna framställning (se senast årets statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, s. 346). Sedan frågan aktualiserats motionsvägen, uttalade sig dock statsutskottet både 1962 och 1963 positivt om saken (utlåtande 1962 nr 102 s. 10 och 1963 nr 61 s. 9—10). Det kan vara lämpligt att här återge uttalandet från 1963:

I enlighet med den mening, varåt utskottet i fjol gav uttryck (utlåtande 1962: 102, s. 10) vid behandlingen av motionsvis framställda yrkanden av samma innebörd som de nu föreliggande, finner utskottet att starka skäl anförts för en förstärkning av ämnesrepresentationen på berörda område. Utskottet vill liksom förra året understryka värdet av att vårt land får större resurser beträffande forskning och undervisning i internationell rätt. Utskottet, som likväl icke är berett att biträda det i motionerna I: 328 och II: 373 gjorda yrkandet, förutsätter att Kungl. Maj:t upptager denna fråga till förnyat allvarligt övervägande. Utskottet får framhålla, att den ytterligare professur i internationell rätt, som enligt utskottets mening snarast bör komma till stånd, bör knytas till Uppsala universitet.

Det bör här också erinras om att ecklesiastikministern den 19 september

1961 uppvaktades i frågan av representanter för studentkåren och de politiska studentföreningarna i Uppsala samt några andra studentsammanslutningar. I den därvid överlämnade skrivelsen anfördes som skäl för professurens uppförande på stat bl. a. att det internationella organisationsarbetet genomgår en snabb expansion, att administrationen av hjälpen till utvecklingsländerna blivit alltmer personalkrävande samt att näringslivet fått större behov av fackmän som kan lösa de juridiska problem som uppstår i samband med företagens utlandsförbindelser. Till skrivelsen fanns bifogat uttalanden av vissa organisationer och institutioner rörande behovet av personal med utbildning för olika slags internationellt arbete.

Av här ovan anförda skäl måste det fastslås, att en juridisk fakultet i ett land med Sveriges allmänna ställning icke kan anses tillfredsställande utrustad, om den icke har en egen lärostol i internationell rätt. Härav följer att i princip dylika lärostolar bör komma till stånd både i Uppsala och i Lund. Otvivelaktigt kan det emellertid möta svårigheter att på en gång besätta två lärostolar i ämnet. Det finns därför skäl för att omedelbart inrätta endast den ena professuren och att beträffande den andra stanna vid ett principbeslut. Härvid bör, som statsutskottet framhöll såväl 1962 som 1963, den professur som omedelbart inrättas knytas till Uppsala. Det är att märka, att fakulteten i Uppsala redan äger ett utmärkt specialbibliotek för internationell rätt, tillhörigt det genom en donation år 1928 inrättade Svenska institutet för internationell rätt vid universitetet i Uppsala. Även universitetsbiblioteket är välförsett på området, och dessutom har Uppsala stad fattat beslut om att som en särskild avdelning av stadsbiblioteket upprätta ett Dag Hammarskjöld-bibliotek för internationell rätt och internationella förhållanden. Ytterligare märkes möjligheten till samverkan med Nordiska afrikainstitutet i Uppsala.

Under återopande av det föregående hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta

dels att den år 1938 beslutade professuren i internationell rätt vid Uppsala universitet skall uppföras på stat från och med budgetåret 1964/65,

dels att det från och med den 1 juli 1965 eller den senare tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämmer, skall vid Lunds universitet inrättas en professur i internationell rätt.

Stockholm den 25 januari 1964

Erik Anners

Erik Tobé

Ove Nordstrandh

Alf Wennerfors

Ingrid Gärde Widemar

Folke Björkman

Nils G. Fröding

Sven Gustafson

i Göteborg